

Αδιέξοδα και προοπτικές της «σταθεροποίησης»

του Θ. Μαργακού

Η πολιτική για τη «σταθεροποίηση» της ελληνικής οικονομίας έκλεισε τους οχτώ πρώτους μήνες εφαρμογής της και ήδη δοκιμάζεται σοβαρά με τη δημοσίευση στοιχείων και εκτιμήσεων που θέτουν υπό αμφισβήτηση τη δυνατότητά της να πετύχει τους στόχους της.

Βέβαια ούτε ο χρόνος που μεσολάβησε ούτε τα στοιχεία που δημοσιεύτηκαν αρκούν για να βγουν τελειωτικά και αναντίρρητα συμπεράσματα, ούτε κάτι τέτοιο είναι ποτέ δυνατό όταν μιλάμε για τις βραχυχρόνιες οικονομικές εξελίξεις και τη συγκυριακή οικονομική πολιτική.

ΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Ωστόσο οι ενδείξεις των τελευταίων ημερών είναι αρκετά σαφείς. Η «σταθεροποιητική» πολιτική επεδίωκε να μειώσει δραστικά το έλλειμμα των εξωτερικών συναλλαγών και να το πάει από περίπου 3,2 δισεκατομμύρια δολάρια το 1985 σε μόνον 1,7 για το 1986. Όμως κάτι τέτοιο φαίνεται όλο και λιγότερο πιθανό, μια και το έλλειμμα μόνο για το πρώτο εξάμηνο του 1986 οδεύει σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις προς το 1,5 δισεκατομμύριο. Άσχετα δε με τις εκτιμήσεις αυτές, για να επιτευχθεί ο κυβερνητικός στόχος θα έπρεπε να έχει εξασφαλισθεί η τάση προς μείωση των εισαγωγών, αύξηση των εξαγωγών, αύξηση των άδηλων πόρων μεγαλύτερη από την αύξηση των άδηλων δαπανών (ή και στασιμότητα ή μείωσή τους), ή τέλος αύξηση της «αυτόνομης» ροής κεφαλαίων (για επενδύσεις κτλ. — όχι από δάνεια).

Δεν έχουμε στοιχεία για όλες αυτές τις τάσεις, είναι όμως γνωστό ότι ήδη για το πρώτο τρίμηνο του 1986 οι εισαγωγές αυξάνονται και οι εξαγωγές μειώνονται. Υπάρχουν διαφορετικές εκτιμήσεις ως προς το πόση είναι η αύξηση ή η μείωση, ανάλογα με τις πηγές, τον τρόπο υπολογισμού και τον ορισμό των μεγεθών (συνυπολογίζουμε το πετρέλαιο — του οποίου οι τιμές εξελίσσονται έως τώρα ευνοϊκά για το ισοζύγιο — ή όχι;) το γεγονός όμως παραμένει: δεν ανατράπηκε η πορεία όπως επιδιωκόταν.

Από την άλλη μεριά, τίποτε δεν επιτρέπει μεγάλη αισιοδοξία ως προς τα υπόλοιπα μεγέθη: Οι τουριστικές εισπράξεις ασφαλώς δεν πρόκειται να κάνουν άλματα (λόγω τρομοκρατίας και Τσερνομπίλ), οι εξελίξεις ως προς το ναυτιλιακό συνάλλαγμα δεν προβλέπονται πολύ διαφορετικές από το παρελθόν, τα μετανα-

στευτικά εμβάσματα έχουν από πολύ καιρό χάσει τον παλιό «δυναμισμό» τους, τέλος τα ξένα κεφάλαια δεν δείχνουν ιδιαίτερη προεμύρα να επενδυθούν ή τοποθετηθούν στην ελληνική οικονομία.

Ας προστεθεί δε εδώ ότι, εν πάση περιπτώσει, αλλαγές στα προαναφερθέντα είναι ίσως δυνατές, αλλά είναι πολύ αμφίβολο αν μπορούν να γίνουν σε χρονικό διάστημα που να προλαβαίνει την τάση επιδείνωσης του ισοζυγίου σε σημείο που να επιβάλλει νέες παρεμβάσεις και μέτρα.

ΥΠΕΡΤΙΜΗΜΕΝΗ ΔΡΑΧΜΗ

Μόνο η σημαντική μείωση των εισαγωγών ή αύξηση των εξαγωγών θα μπορούσε να «προλάβει» κάτι τέτοιο, αλλά είδαμε ότι τα έως τώρα στοιχεία δεν ενισχύουν καθόλου τέτοιες ελπίδες. Και κάτι τέτοιο έπρεπε να αναμένεται από τότε που έγινε η υποτίμηση της δραχμής κατά 15% ο πληθωρισμός στην Ελλάδα συνεχίστηκε, ενώ στις κυριότερες χώρες με τις οποίες συναλλάσσεται η ελληνική οικονομία οι τιμές μένουν σταθερές ή και... μειώνονται (π.χ. στη Γερμανία). Ως εκ τούτου τα «πλεονεκτήματα» της υποτίμησης εξαεμίζεται ταχύτατα και η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων (αν είχε αποκατασταθεί, πράγμα συζητήσιμο) μειώνεται τόσο στις ξένες αγορές όσο και στην ελληνική (όπου εκτοπίζονται από τα εισαγόμενα). Έτσι κατά το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας οι τιμές των εξαγομένων προϊόντων αυξήθηκαν κατά περίπου 14% το πρώτο τρίμηνο το 1986, λιγότερο δηλαδή απ' όσο πέρσι ή πρόπερσι, πολύ περισσότερο όμως από την αύξηση των τιμών στις ευρωπαϊκές χώρες.

Τα ίδια στοιχεία δείχνουν ότι στο ίδιο διάστημα οι τιμές των εισαγόμενων αυξήθηκαν κατά 31% δηλαδή λιγότερο από πέρσι (33%) και πρόπερσι (33,5%), ενώ οι τιμές των ελληνικών προϊόντων για τα εσωτερική αγορά αυξήθηκαν 15% για την «πρωτογενή» και 27% για τα «δευτερογενή» (βιομηχανικά...), όσο δηλαδή περίπου και πέρσι και πρόπερσι. Χονδρικά δηλαδή ο συσχετισμός δεν άλλαξε γιατί λοιπόν να αλλάξει συμπεριφορά η εσωτερική αγορά;

Η ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

Και ερχόμαστε στον άλλο παράγοντα της αγοράς πάνω στον οποίο υπολόγιζε η «σταθεροποιητική» πολιτική, δηλαδή τις δαπάνες κατανάλωσης. Αν αυτές μειώνονταν πράγμα που επιδιώχθηκε με την «εισοδηματική πολιτική» τότε η ζήτηση προϊόντων θα μειωνόταν επίσης, τόσο για εισαγόμενα όσο και για ντόπια (τα οποία θα έπαρναν έτσι την άγουσα προς τις εξωτερικές αγορές). Όμως οι καταναλωτικές δαπάνες δεν μειώθηκαν, αντίθετα αυξήθηκαν στην περίοδο που εξετάζουμε (πρώτο τρίμηνο του 1986): + 0,6% ενώ πέρσι είχαν στην ίδια περίοδο μειωθεί κατά 4% (σημειώθην ότι οι κυριότερες δαπάνες κατανάλωσης που αυξήθηκαν ήταν εκείνες για προϊόντα διατροφής!). Και τίθεται αμέσως το πρόβλημα της ερμηνείας του φαινομένου, να αυξάνονται δηλαδή οι δαπάνες κατανάλωσης ενώ με την περικοπή της ΑΤΑ και με την «πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου» (που απαγόρευε αυξήσεις πάνω από τους κυβερνητικούς στόχους) τα εισοδήματα των μισθωτών έχασαν ένα αξιολογικό μέρος της αγοραστικής τους αξίας.

Μια πρώτη ερμηνεία θεωρεί ότι οι «καταναλωτές» δεν προσαρμόστηκαν αμέσως στα νέα δεδομένα και ασφαλώς δεν είχαν επιπτώση στη σταθερότητα και τη διάρκεια τους (π.χ. ως προς το αν η νέα ισοτιμία της δραχμής θα παραμείνει ως έχει). Ως εκ τούτου λοιπόν έσπευσαν να αγοράσουν ό,τι προλάβαιναν, ιδίως μάλιστα εισαγόμενα προϊόντα. Για να διατηρήσουν δε το επίπεδο της κατανάλωσής τους ή και να το αυξήσουν (με αυτές τις «προληπτικές» αγορές) έβαλαν χέρι στις αποταμιεύσεις τους. Έτσι εξηγείται και η αύξηση των καταναλωτικών δαπανών και η επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των καταθέσεων στις τράπεζες. Πράγματα εύλογα, αν και όχι πλήρως ικανοποιητικά. Δεν «καλύπτουν» π.χ. την ανάκαμψη των οικοδομών, που διαπιστώνει το ίδιο το υπουργείο, μια και θα ήταν παράλογο να υποθέσει κανείς ότι επενδύσεις σε σπίτια κάνουν οι ίδιοι εκείνοι που προσαποθούν να διατηρήσουν το καταναλωτικό τους πρότυπο έστω και με μείωση της αποταμίευσής τους. Κάποιοι άλλοι επενδύουν κυρίως εκεί, κι αυτοί οι άλλοι δεν πρέπει να έχουν πρόβλημα διατήρησης του

καταναλωτικού τους προτύπου.

Εν πάση δε περιπτώσει όλες αυτές οι ερμηνείες αφορούν κυρίως όσους είδαν το πραγματικό τους εισόδημα να μειώνεται. Αυτές όμως είναι, φευ, τμήμα μόνο των οικονομικώς ενεργών Ελλήνων, και μάλιστα μειοψηφία τους.

Το «παράδοξο» που προαναφέρθηκε «μείωση των εισοδημάτων — αύξηση των καταναλωτικών δαπανών» μπορεί να πάψει να είναι παράδοξο αν διατυπωθεί ως εξής «μείωση των εισοδημάτων των μεν — αύξηση των καταναλωτικών δαπανών των δε» των όσων δηλαδή τα εισοδήματα δεν έθιξε η «εισοδηματική πολιτική». Σ' αυτή τη δεύτερη κατηγορία βρίσκει κανείς φύρδην - μίγδην επιχειρηματίες, εμπόρους, «ελεύθερα επαγγέλματα», μικρομεσαίους «εαυτοαπασχολούμενους», αγρότες, κάθε είδους δραστηριότητες της παραοικονομίας που ανθεί όσο ποτέ και επεκτείνονται. Η ανάλυση κάθε κατηγορίας και των διαφορετικών ζητημάτων που θέτει θα μας πήγαινε πολύ μακριά. Το γεγονός παραμένει ότι τα εισοδήματά τους δεν πειράχθηκαν, ούτε επομένως και οι καταναλωτικές τους δαπάνες. Οι οποίες σε απόλυτους αριθμούς είναι ασφαλώς υψηλότερες από εκείνες της μεγάλης μάζας των μισθωτών. Γι' αυτό και συμπηφίζουν σε μεγάλο βαθμό τους περιορισμούς που επιβλήθηκαν στις καταναλωτικές δαπάνες των μισθωτών. Και είναι πιθανότατο ότι θα συνεχίζουν να τις συμπηφίζουν ακόμα κι όταν οι τελευταίοι εξαντλήσουν τα περιθώρια προσφυγής τους στις αποταμιεύσεις τους (αν ποτέ ήταν τόσο σημαντική ειδικά αυτή η προσφυγή).

Ο ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ

Αυτές οι εξελίξεις επιβεβαιώνουν παλιότερα και γνωστά (;) χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας και θέτουν παράλληλα επίφοβα προβλήματα ως προς τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της.

Μιλώντας γι' αυτές τις τελευταίες οι περισσότεροι παρατηρητές θεωρούν ότι το κύριο πρόβλημα είναι ο εξωτερικός δανεισμός. Και πράγματι η «φορά των πραγμάτων» οδηγεί σε αυξημένες ανάγκες δανεισμού, υψηλότερες από όσο υπολογιζόταν πριν από λίγους μήνες. Οι εκτιμήσεις ποικίλλουν αλλά το αγωνιώδες ερώτημα είναι αν θα μπορέσει η κυβέρνηση να βρει πρόσθετα δάνεια και με ανεκτούς όρους.

Θα ήταν όμως κανείς αφελής αν πίστευε ότι αυτές τις (λιγότερο, έστω, ζοφερές απ' όσο μερικοί τις παρουσιάζουν) προοπτικές τις «βλέπει» μόνο ο ίδιος και όχι οι διαχειριστές της οικονομικής πολιτικής. Επομένως το κύριο πρόβλημα είναι με ποια μέτρα και με ποιους χειρισμούς η κυβέρνηση πρόκειται να χειριστεί τα επερχόμενα προβλήματα. Είναι αλήθεια πως οι επιλογές είναι υπαρκτές, δηλαδή περισσότερες από μία. Δεν έχουν όμως όλες τις ίδιες πιθανότητες «επιτυχίας» ούτε το ίδιο πολιτικό στίγμα.

ΟΙ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΕΙΣ

Από την άλλη μεριά οι «προτάσεις» ή οι υπαινιγμοί της αντιπολίτευσης ως προς το πρακτέον δεν έχουν και πολύ σχέση με το θέμα.

Έτσι, από τη δεξιά πλευρά τα μέτρα της κυβέρνησης θεωρούνται ότι βρίσκονται χονδρικά στο σωστό δρόμο, αλλά ότι είναι ανεπαρκή γιατί δεν ενισχύουν αποφασιστικά την «ιδιωτική πρωτοβουλία» και γιατί δεν μειώνουν το βάρος του κράτους και των δημοσίων δαπανών.

Το επιχείρημα όμως περί «ιδιωτικής πρωτοβουλίας» είναι βραχυπρόθεσμα τουλάχιστον, άσχετο, εκτός του ότι είναι ασαφές. Αν εννοεί την ενίσχυση (πώς άραγε;) των ιδιωτικών επενδύσεων δεν απαντά στο άμεσο ζήτημα. Γιατί ακόμη κι αν ιερό μένος επενδύσεων καταλάβει τους Έλληνες επιχειρηματίες, δεν προλαβαίνουν να ολοκληρώσουν τις επενδύσεις τους, να αρχίσουν παραγωγή και (κυρίως) εξαγωγές ώστε να ενισχύσουν το παραπαιόν ισοζύγιο. Αν εννοεί την (περαιτέρω) ενθάρρυνση των ήδη υπαρχουσών επιχειρήσεων, θα πρέπει να δώσει συμπληρωματικές διευκρινίσεις: απελευθέρωση των τιμών; Αλλά τότε γιατί αυτές θα είναι πιο ανταγωνιστικές; Διευκόλυνση απολύσεων; Έχουν δηλαδή τέτοια περιθώρια παραγωγικότητας ή απλώς θέλουν να προσαρμόσουν προς τα κάτω τη δραστηριότητά τους; Αλλά τότε τι σχέση έχει αυτό με το συζητούμενο θέμα; Περισσότερες επιδοτήσεις και απαλλαγές; Αλλά πόσο συμβιβάζεται κάτι τέτοιο με τις

κοινωνικές υποχρεώσεις της χώρας; Και γιατί αυτή η επιλεκτική τελικά, υποτίμηση του εθνικού νομίσματος, διότι περί αυτού ουσιαστικά πρόκειται, να μην είναι γενική και ανοιχτή; Θα μπορούσε κανείς να πολλαπλασιάσει τα ερωτήματα, λίγες όμως απαντήσεις θα έπαιρνε...

Όσο για τα περί κράτους και δημόσιων δαπανών, εδώ πράγματι η «υπόδειξη» σχετίζεται με το θέμα. Γιατί και βραχυπρόθεσμα είναι δυνατή η μείωσή τους και είναι αναμφισβήτητο ότι σημαντικό τμήμα των εισοδημάτων και των συνακόλουθων καταναλωτικών δαπανών σχετίζεται άμεσα με τις δαπάνες του δημόσιου τομέα. Τι κρίμα όμως που η «δεξιά πλευρά» δεν συγκεκριμενοποιεί τις γενικές υποδείξεις της! Έστω και χονδρικά ποια κεφάλαια και ποια κονδύλια θα έπρεπε να περικοπούν και με ποια κριτήρια; Γιατί βέβαια δεν μιλάμε για το κόστος των υπουργικών αυτοκινήτων ή των επίπλων του τάδε δημόσιου οργανισμού ή για χαρτιά, γόμες και μολύβια το ύψος τέτοιων δαπανών (ακόμα κι αν υπάρχουν ή κι αν είναι ιδιαίτερα προκλητικές ή γελοίες) είναι χωρίς καμιά αναλογία με το θέμα μας. Λοιπόν; Τι δημόσιες επενδύσεις και ποιος; Τις στρατιωτικές δαπάνες; Τις επιχορηγήσεις στον ιδιωτικό τομέα; Τι χρηματοδότηση των ελλειμμάτων των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών και ποιών κατά προτεραιότητα; Και πώς, στην τελευταία περίπτωση, θα γίνει η επιχείρηση; Με αύξηση τιμολογίων, με μείωση παροχών, με μείωση προσωπικού ή / και αμοιβών του; Άκρα του τάφου σιωπή...

Αλλά και από την αριστερή (με ή, δυστυχώς, και χωρίς εισαγωγικά) πλευρά αναδύεται η ίδια ασάφεια. Όσα μεν μάλιστα προβάλλονται ή υποστηρίζονται και που σχετίζονται με διαρθρωτικές αλλαγές μεγάλης εμβέλειας, δεν έχουν σχέση με το άμεσο ζήτημα, μια και απαιτούν μακροπρόθεσμη πολιτική. Βέβαια, στα πλαίσια μιας τέτοιας πολιτικής πρέπει να τοποθετείται η κάθε βραχυχρόνια παρέμβαση και να σηματοδοτεί και φωτίζει τη μακροχρόνια προοπτική. Όμως τέτοια διατύπωση, τουλάχιστον ολοκληρωμένη, εξακολουθεί να εκκρεμεί. Κάποια επίθετα, όπως «αντιμνημονιακή», «αντιμνημονιακή», «άλλη» κτλ., που χαρακτηρίζουν την ακολουθητέα πολιτική πολύ λίγο διευκρινίζουν το πραγματικό της περιεχόμενο (αν υπάρχει στις προθέσεις του όποιου τα εκφέρει). Κάποιοι υπαινιγμοί περί απαγορεύσεως εισαγωγών και ανεξέλεγκτη επιδότηση εξαγωγών που κατά καιρούς διατυπώνονται από το ΚΚΕ ή από παράγοντες προσκείμενους ή προερχόμενους από το «παλιό καλό ΠΑΣΟΚ», και που δεν κατάφεραν ακόμη να αναλύσουν τους λόγους* των αδιεξόδων τους αποτελούν όντως κάποια απάντηση στο βραχυπρόθεσμο πρόβλημα της οικονομίας και εγγράφονται μάλιστα και στα πλαίσια μακροπρόθεσμων «διαρθρωτικών» αλλαγών. Οι οποίες ταυτίζονται με την προ δεκαετιών οικονομική πολιτική των χωρών του σημερινού «υπαρκτού σοσιαλισμού». Αυτές μεν την εγκαταλείπουν πλησίον, εδώ όμως είναι ακόμη αυτή η πολιτική καλή για «ζύμωση». Κανείς ωστόσο δεν τόλμησε έως τώρα να σταφάρσει έστω και χονδρικά τι θα σήμαινε μια τέτοια πολιτική στη σημερινή Ελλάδα σε όρους βιοτικού επιπέδου, κατανάλωσης, επάρκειας της αγοράς, για να περιοριστούμε σε στενά οικονομικές συνέπειές της αφήνοντας απέξω τις πολιτικές, που ασφαλώς δεν είναι οι λιγότερο αξιοσημείωτες και... επίφοβες.

ΟΙ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ...

Αναφέρθηκε προηγουμένως ότι η κυβέρνηση έχει κάποιες επιλογές. Εν συντομία, μπορεί να επιμένει στην ίδια πολιτική, επιβάλλοντας κι άλλους περιορισμούς στους μισθωτούς και ίσως και στο τμήμα της οικονομίας που μπορεί να ελεγχθεί. Μπορεί, διαζευκτικώς ή σωρευτικώς, να στραφεί ξανά σε μέτρα που να αφορούν καθαρά τις εξωτερικές σχέσεις (ισοτιμία της δραχμής, περιορισμοί και ενισχύσεις στο χώρο των διεθνών συναλλαγών...). Μπορεί τέλος να αποφασίσει να επεκτείνει τη «σταθεροποίηση» στο τμήμα της οικονομίας που έως τώρα δεν έθιξε, είτε για λόγους σκοπιμότητας είτε γιατί το άφησε στη βολική γκριζάδα της παραοικονομίας. Μπορεί τέλος να αποφασίσει να προωθήσει συστηματικά τη «ρηγκανοποίηση» της οικονομίας και του κράτους. Φυσικά οι επιλογές αυτές δεν αλληλοαποκλείονται. Το θέμα είναι πού θα δοθεί ο εντονότερος τονισμός. Στην πρώτη περίπτωση έχει ήδη αποδειχθεί, νομίζω πόσο περιορισμένες είναι οι προοπτικές.

ΜΑΡΣΕΛ ΑΙΜΕ

Ο δρόμος χωρίς όνομα

Οι άνθρωποι που μένουν στο *Δρόμο χωρίς όνομα* είναι φτωχοί μεροκαματιάρες που ζουν μια άθλια, στερημένη ζωή. Στο σπίτι του Μεούλ, δυο φορές δολοφόνου, έρχεται να κρυφτεί ο Σεργκεμούαν, καταζητούμενος κι αυτός. Μαζί του φέρνει και την πανέμορφη κόρη του. Η παρουσία της βυθίζει το Δρόμο σε έκσταση: όλος ο κόσμος θα ερωτευθεί αυτή την Ομορφιά που στα μάτια της φτωχολογιάς αποκτά μια σχεδόν υπερβατική διάσταση. Τρεις άντρες θα τη διεκδικήσουν με πείσμα... Κι από δω και πέρα τα πράγματα θα οδηγηθούν μοιραία προς την κατάστροφή, μέσα από μια γοργή και απροσδόκητη πλοκή όπου ο Αιμέ κατάφερε να κρατήσει σε θαυμαστή ισορροπία το γέλιο και το δάκρυ, μ' αυτή την ιδιαίτερη δεξιοτεχνία που τη συναντάμε μόνο στους μεγάλους κωμικούς του Βωθού.

Το βιβλίο θ' αφήσει μαγεμένο και τον πιο δύσκολο αναγνώστη.

Με το *Δρόμο χωρίς όνομα*, ο Μαρσέλ Αιμέ κέρδισε το Λαϊκό Βραβείο.

ΑΣΤΑΡΤΗ

ΣΟΛΩΝΟΣ 121 - ΤΗΛ. 3606 597

Πήρες σήμερα τον ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ;

**Ο Μικρός
ΗΡΩΑΣ**

**ΚΑΘΕ ΠΕΜΠΤΗ
ΕΝΑΣ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ
ΤΟΜΟΣ**

ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

Αναπαραγωγές

**8 ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ
8 ΕΞΩΦΥΛΛΑ**

της πρώτης έκδοσης

Στη δεύτερη πρόκειται απλώς για αναστολή των εξελίξεων, αναστολή όμως που απλώς δίνει μια ανάσα ορισμένων μηνών και τίποτε άλλο. Άσε που και εδώ υπάρχουν όρια που θέτει τόσο η κοινοτική νομοθεσία όσο και η αμοιβαιότητα των σχέσεων με τις άλλες χώρες.

Η τρίτη και η τέταρτη επιλογή εμπεριέχουν πολλά και νέα στοιχεία πολιτικής αντιπαράθεσης. Είναι καταρχήν συζητήσιμο πόσο μια πολιτική που να περιορίζει τις δημόσιες δαπάνες ή που να περιορίζει την ανεξέλεγκτη οικονομία και την παραοικονομία (αυξάνοντας τα δημόσια έσοδα) είναι δυνατόν να διαμορφωθεί και να αποδώσει πλήρως, βραχυπρόθεσμα. Γιατί ήδη έχει χαθεί, και για τις δύο εκδοχές, πολύς χρόνος. Σημαντικά βήματα όμως μπορούν να γίνουν και προς τις δύο κατευθύνσεις σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα.

Το πολιτικό πρόβλημα είναι ποια κατεύθυνση θα επιλεγεί κατά προτεραιότητα και σε ποιους συγκεκριμένους όρους.

..ΚΑΙ Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Η όποια αριστερή πρόταση έχει καθήκον και συμφέρον, που συμβαδίζει και με τη μακροχρόνια αποτελεσματικότητα της οικονομίας, να διεκδικήσει την προστασία και διατήρηση της αγοραστικής αξίας του εισοδήματος των μισθωτών. Δεν μπορεί όμως, επί ποινή αναξιοπιστίας και αφερεγγυότητας να κλείνει τα μάτια μπροστά στα προβλήματα της οικονομικής συγκυρίας, που ασφαλώς απαιτεί μείωση της συνολικής ζήτησης και ως εξ αυτής συγκράτηση των εισαγωγών. Τα περιθώρια για μια τέτοια μείωση με οικονομικό και όχι διοικητικό τρόπο είναι μακροπρόθεσμα ευρύτατα και βραχυπρόθεσμα αξιόλογα. Οι ήδη υπάρχουσες φορολογικές διατάξεις εφαρμόζονται πλημμελέστατα. Η δε γενικευσή τους στο σύνολο της πραγματικής (πέρα δηλαδή από την «επίσημη») οικονομία θα απαιτούσε σχετικά λίγο χρόνο. Το ίδιο και τα πρώτα μεθοδικά χτυπήματα κατά της παραοικονομίας, στην έκταση που αυτή ξεπερνάει την απλή φοροδιαφυγή και είναι εθιμικά ή θρησκευτικά κατοχυρωμένη ανέξοδη δραστηριότητα. Με αυτές τις προτεραιότητες δεδομένες είναι, στην ίδια προοπτική, δυνατό να τεθούν και το πρόβλημα της συγκράτησης ή μείωσης των δημοσίων δαπανών και το πρόβλημα της αύξησης των άλλων (μη φορολογικών) εισπράξεων του δημόσιου τομέα. Και στις δύο περιπτώσεις, υπάρχουν επίσης σημαντικότερα περιθώρια που μπορούν να αξιοποιηθούν χωρίς να θιγούν σοβαρά οι μακρόχρονες αναπτυξιακές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Στο κάτω κάτω αφθονούν τα κονδύλια των δημοσίων επενδύσεων που μόνο επενδύσεις δεν είναι, οι επιχορηγήσεις και επιδοτήσεις που απλώς και μόνο δημιουργούν εισοδήματα που προστίθενται σε ήδη υπάρχοντα (και σεβαστά), οι λειτουργικές δαπάνες που καλύπτουν την απροθυμία να παταχθούν σκανδαλώδεις δυσλειτουργίες του κρατικού μηχανισμού, οι παροχές υπηρεσιών που τιμολογούνται πολύ κάτω από το κόστος τους ενώ έτσι κι αλλιώς περιφρονούνται από τους «χρήστες» τους...

Δεν είναι βέβαιο αν οι δυνάμεις της αριστεράς έχουν τη διάθεση και το σθένος να εμπλακούν σε μια τέτοια, τη μόνη ουσιαστική, συζήτηση και αντιπαράθεση με την κυβέρνηση. Και δεν μπορεί κανείς να ξέρει σε ποιες κατευθύνσεις θα αναγκαστεί να στραφεί η κυβερνητική πολιτική κάτω από την πίεση των εξελίξεων των τελευταίων μηνών. Είναι δε ευνόητη η διστακτικότητα και της μεν και της δε. Γιατί μια συνεκτική (ως «πακέτο» που λέει κι ο άλλος...) επιλογή σαν κι αυτή που προαναφέρθηκε συνοπτικά προϋποθέτει αναθεωρήσεις αντιλήψεων και συνεπάγεται αναμοχλεύσεις κοινωνικών και πολιτικών ισορροπιών που πολύ απέχουν από κάποιες «ρήξεις» ή «τομές», ικανοποιητικές μεν στο επίπεδο της «πλατφόρμας» χωρίς όμως άλλες άμεσες συνέπειες, μια και παραπέμπονται σε ακαθόριστο μέλλον.

Όσο πάντως αυτή η αναμέτρηση θα αναβάλλεται τόσο στη θέση της θα αναπτύσσεται η διαμάχη εμπειρισμού και συνδικαλισμού και η συνολική συγκυρία θα εξελίσσεται με τους δικούς της, εσωτερικούς και διεθνείς, νόμους. Πόσο όμως κάτι τέτοιο ενισχύει τις προσπάθειες για κοινωνικό, πολιτικό και εθνικό μας αυτοπροσδιορισμό;